

Men ynanýan... / satirigiň monology

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Satiriki hekaýalar, Sözler
написано kitapcy | 24 января, 2025

Men ynanýan... / satirigiň monology MEN YNANÝAN...

Soňky wagtlarda «biziň ýurdumyzda gowy zat ýok» diýýänler, goh edýänler köpeldi. Men şeýle pikire büs-bütinley garşy.

Bizde, ine aýdalyň, iň gowy býurokratiýa. Her ýyl resmi-iş çäginde dürli dokumentleriň 100 milliarda golaýyndan peýdalanýar. Ýurdumyzda şahsyýet kulty däl-de kagyzyň kulty dowam edýär.

Onsoň «biz hiç bir zatda birinji orny eýeläp bilemezok» diýip kim aýdýar? Biz ilateý jan başyna söz sözlemegiň sany boýunça birinji orunda durýas. Derñewçileriň we barlagçylaryň sany babatda-da şeýle. Derñewçileriň sany derñelýänleriňkiden ýoňsuz köp. «Biziň durmuşumyzda müdimilik zat ýok» diýip kim aýdýar? Müdimilik nobatlar, müdimilik «wagtlaýyn kynçylyklar» näme? Kim «bizde ösüş we progres ýok» diýip, bizi ynandyrjak bolýar, hä? Eýsem, parahorluk okgunly ösmeýärmi näme? Adalatsyzlyk artmaýarmy? Ä, «bazarlar az» diýjek bolýan kim? Birnäçe döwlet edaralary, näme, bazarlara gaýra dur diýmeýärlermi, ol ýerde wezipeler, kwartiralar, fondlar we ş.m.-ler çepe-saga, ýele-yga satylýar ahyry. Käbirleri döwlet edarasyny atasyn dan galan miras, işgärleri hakyna tutma gul hasap edýärler.

Ýaňy-ýakynda bir zat satyn aldym weli, hili pes eken. Onuň içinden «Hili alýan hakyma görädir» diýip, elde ýazylan hat çykdy. Meniň pikirimçe, bu ýerde ol işgäri ýazgarmaly däl-de, şeýle işlemäge ony mejbür eden iş düzgünini ýazgarmaly. Ýer titremesi zerarly ýykylan jaý üçin proraby günäkärlemek ýeterlik däl-de, hojalygy ýöretmek düzgünini-de günäkärlemek gerek. Biziň ýalňylarymyzyň köpüsiniň döremegine sistema sebäp boldy. Plýuralizm entek boş sözlüğine galýar.

Häzir täzece öwüsgin başlady: birek-biregiň ýakasyndan tutýas,

mertebämizi kemsidýäs, sögüsýäs, şahsyýetimize dil ýetirýäs. Hamana üýtgedip gurmaga gatnaşýan kişi bolup, birek-biregiň peşe ýaly kemçiligini pile öwrüp görkezýäs. Köpleriň içi nähilidir bir gahardan, ahmyrçyl duýgydan, sütem etmäge, ýykyp-ýumurmaga, özünüň rüstemdigini görkezmäge bolan hyjuwdan gyra-gyrma (näme duşmanlar bizi az horladymy, az ýykyp-ýumurdymy?). Niräni görseň infarktdyr insult tupany! Bularyň hemmesi birden hem aýry-aýrylykda adamyny heläk edýär.

Köp aldawa düşen adamlaryň adalata bolan ynamy gaçdy. Belki belaň körüğü şu ýerdedir?

Saýlawlar wagtynda näçe adam aldawa düşdi!.. Birnäce ýerlerde saýlawyň öñ ýanyndaky düşündiriş-wagyz işlerine derek «Saýlawyň öñ ýanyndaky mafiýa – zorluk» hereket etdi. Oňa gatnaşan çemeçiller we işewürler gapy-gapy aýlanmak bilen birlikde telefon üsti bilen, dilden hem hat üsti bilen haýbat atyp, heder etdirip, ýalbaryp spisokda birini goýmaklygy başga birini-de çyzmaklygy ündediler. Hatda, özlerine ýaramaýanlaryň adyny çyzmak bilen listowka-da taşladylar, ýaýratdylar. Bäsdeş kandidatlar barada galp hem wejera myş-myşlary ýaýratdylar, olaryj maşgalalaryny masgaraladylar, şeýlelikde olara ýigrenç döretdiler. Şu onsoň adalatly hem erkin saýlaw bolýarmy? Şeýle galp ýol bilen saýlanan deputat onsoň halka dogryçyl hyzmat edermi? Ýok, ol diňe özüne we öz toparyna hyzmat eder. Beýle deputatlar saýlawlara çenli saýlawçylaryň «üzeňnisinden» üç geçirýerler, saýlawlardan soň weli saýlawçylary ýigrenýärler we äsgermeýärler. Onsoň halky ýigrenýän adam halkyň deputaty bolup bilermi? Hakyky deputat, hatda saýlanmaýanda-da, halka hyzmat edýän adam bolar.

Elbetde, hapa işler edilýänliginiň sebäbi sabyn bolmandygy üçin däl-de, sözlenýän sözlerde sabyn köpürjikleriniň iñňän köplüğü üçin.

Adam dünýä ýaşamak üçin inýär. Biz weli, gynansagam, göreşmek üçin döräpdiris. Stalin garyp ılatly baý döwleti döretmekçi boldy – sebäbi, näçe garyp bolsa, tabynlygam şonuň ýaly bolýar. Sosializm «garyplaryň jemgyýeti» boldy. Kimde-kim gowy ýaşamaga synanaýsa, ol kulak saýyldy we repressiyanyň demir penjesi bilen mynjuryadyldy. Kim garyp bolsa, şolam bagtlydyryn

öýtdi. Şonuň üçinem soweg halky özünü dünýäde iň bagtly halk saýdy. Garyplyk bilen gazabyň häkimlik edýän ýurdy döredildi. Yöne, Stalinden soňam garyplygyň soňuna çykylmady. Köp sanly kararlar kabul edildi, ýöne karardan garnyň doýanog-a. Oba hojalygynda hasyldan köp karar ekiliп ýetişdirildi. Durgunlyk ýyllarynda iň bolmanda käbir harytlar tekjelerde durardy, indä-hä olaram gaýyp boldy. Etiň, ýagyň, kofäniň hem şekeriň talonlara geçirilmegi bar umydyň köküne palta urýar. Kosmos-a kosmos korabllaryndan doly, magazinlerimiz weli boş. Bu üstünre hatda bir dişlem çörek bolmadyk toý saçagyna çalyм etmeýärmi?

Bu gün iň gyt zadyň biri adalat. Olam gözbaşyny Stalin döwründen alyp gaýdýar. Ölen arslanyň läşiniň ýanynda hemme edermen, hemme batyr. Biri onuň guýrugyndan çekýär, başga biri kellesine depýär, üçünji biri bolsa gygyryp oňa agzyndan gelenini sögýär, birden arslana jan giräýse weli, olaryň bary gorkudan daşa öwrülyärler.

Yöne gürrüň başga zatda.

Meniň pikirimçe Stalinde ýalňışlyk ýok. Bigünä adam ýalňışyp biler. Ol weli dünýä möçberindäki jenaýatkär ahyry, onsoň haýsy ýalňışlyk barada gürrüň bolup biler? Ol bir adamy däl-de onlarça millionlary heläkledi ahyry. Bu eýmençlige henizem baş egip ýörenler az däl. Sebäbi olaryň süňňüne gulçulyk ornapdyr. Olara meňzeşler gurşun ýaly agyr ýumruga sarpa goýýarlar. Stalin döwrüniň beýan etmesi kyn bolan gazabi biziň birnäce adamlarymyza-da ýokaşypdyr. Näme üçin olar gazaply bolmasynlar? Ybadathanalary ýumurdylar, Injile zyýanly diýdiler, halkyň dostlaryna «halk duşmanlary» diýip at berdiler. Hukuk goraýy guramalar adamynyň diňe bir ruhuny däl, bedenini-de kül-owram etdiler. Nireden beýle gazap emele geldi? Alymlaryň düşündirışine görä, ganhorlaryň bary çagalykda haýwanlary horlap bu hetde ýetenmişler. Dözmeliк etmeklik ejizlik hasaplanыldy: «Kommunist duşмана barlyşyksız bolmalydyr».

Bir gezek meniň ýanyma iki aýagyndanam jyda düşen ýigit geldi. Ana, şony-da ýasama aýaklary hem pişekleri üçin pul bermäge razy edipdirler. Yer titrände heläkcilik çekenlerden para

talap edenlerinden soň, heý geň görer ýaly zat galarmy? Öýsüz-öwzarsyz, goş-golamsyz galanlar üçin iberilen geýim-gejimleri, öýleri, násaglara gerek dermanlary bihaýalyk bilen ogurlaýarlar. Biziň demimizi daşky sredanyň hapa howasy gysdyranok-da, moral-ahlak atmosferasynyň hapalanmasy gysdyrýar. Biz tüsse-çañdan däl-de, adalatsyzlykdan demigýärис. Aýratyn-da milli syýasat babatynda.

Şonuň üçinem bu beladan halas bolmagyň ýekeje ýoly bar - dogruçyl, arassa bolmaly. Sözde-de, işde-de. Eger-de adalat dabaranmasa üýtgedip gurmak başa barmaz. Eger-de üýtgedip gurmak başa barmasa adalata asla-da garaşma. Diýmek üýtgedip gurmaga üýtgedip gurmak gerek...

Aramais SAAKÝAN,
Ýerewan şäheri.

Terjime eden: Gurbanmuhammet REJEBOW.

«КРОКОДИЛ» žurnalyndan.

«Tokmak» žurnaly, 1990 ý. Satiriki hekaýalar